

# Jerzy Kmiecński, Maciej Trzeciński

---

Chojnice, Nowe Miasto 4, woj.  
bydgoskie, St. 4, AZP: 25-34/nie bad.

---

Informator Archeologiczny : badania 23, 97-98

---

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

## Okres nowożytny

Będków,  
woj. piotrkowskie,  
St. 3, AZP: 70-54/11

Muzeum Okręgowe w Piotrkowie Tryb.

Badania prowadził mgr Piotr Gajda. Finansował WKZ w Piotrkowie Tryb. Pierwszy sezon badań w roku 1988, kontynuacja w roku 1989. Grodzisko stożkowe.

Obiekt od strony północno-zachodniej i północnej został w latach siedemdziesiątych częściowo zniszczony, od strony południowej zachowany jest częściowo wał ziemny.

Stanowisko położone jest na terasie zalewowej lewego brzegu Wolbórki obok wsi Będków. Podstawę grodziska stanowią jednolita warstwa tustej gliny, na którą nasypały warstwy gleby darniowej przemieszanej z gliną. Warstwy te zawierały ceramikę pradziejową i wczesnośredniowieczną. W wierzchniej warstwie grodziska oraz w fosie wystąpiły duże ilości ceramiki nowożytnej (XVI-XIX w.).

W 1988 r. założono cztery wykopy o łącznej powierzchni 49 m<sup>2</sup>. W wykopie nr 2 odkryto fragmenty ceglanych murów, które od strony zewnętrznej były zabezpieczone ławą z kamieni i gliny. Podobną konstrukcję z kamieni spojonych gliną odnaleziono w wykopie nr 4. W wykopach nr 1 i 3 natrafiono na pas kamieni i cegieł palcówek, który był odchylony od osi odkrytego budynku o 60°.

W 1989 r. założono 4 wykopy o łącznej powierzchni 59 m<sup>2</sup>. Podczas badań odsłonięto dalsze fragmenty murów odkrytego w ubiegłym roku budynku. W wykopach nr 5 i 6 natrafiono na drewniane umocnienia podstawy grodziska.

W wyniku dotychczasowych badań odkryto reliktury budynku z XVIII w. zbudowanego na planie prostokąta o przybliżonych wymiarach 15 x 10 m zorientowanego dłuższą osią z S-E na N-W.

Na podstawie źródeł archiwalnych jak i odkrytych zabytków można przypuszczać, że grodzisko w Będkowie powstało w XVI w., natomiast w XVIII w. nastąpiła jego rozbudowa.

Materiały znajdują się w Muzeum Okręgowym w Piotrkowie Tryb.

Badania będą kontynuowane w przyszłym roku.

Bobin, gm. Proszowice woj. krakowskie St. 5 patrz okres rzymski  
Brześć Kujawski, woj. włocławskie St. 34 patrz późne średniowiecze  
Bydlin, gm. Klucze woj. katowickie St. 1 patrz późne średniowiecze

Chojnice, Nowe Miasto 4,  
woj. bydgoskie,  
St. 4, AZP: 25-34/nie bad.

Uniwersytet Łódzki Katedra Archeologii

Badania prowadzili: doc. dr Jerzy Kmieciński i mgr Maciej Trzciniński. Badania finansowane były z programu „Grunwald”. Drugi sezon badań. Zespół miejski.

Pokaźna literatura dotycząca średniowiecznej przeszłości Chojnic oparta jest w głównej mierze na źródłach pisanych. Rzecz charakterystyczna, iż tak istotne centrum życia gospodarczego Pomorza w średniowieczu do tej pory nie posiada dostatecznej dokumentacji archeologicznej. Dlatego też w realizacji problemu „Grunwald” archeologiczna penetracja zespołu urbanistycznego, jak też osadniczego zaplecza Chojnic znalazło należne sobie miejsce.

Badania archeologiczne skoncentrowano na wykopie II — Nowe Miasto 4 jako, że odkryto tu w roku ub. fragmenty murów gotyckich. Brano pod uwagę od początku lokalizacji wykopu, możliwość uchwycenia ew. fragmentu Dworu Zakonnego (Miejskiego). Informacja, iż kolegium jezuickie ulokowane zostało na miejscu dworu, stwarzało takie możliwości.

Badania wykopaliskowe objęły dwa odcinki o łącznej długości 10 m i szerokości 2,5 m. Odcinki te przylegały do boku południowego ubiegłorocznego wykopu II. W rezultacie odsłonięto na całej długości wykopu mur gotycki o szerokości 230-240 cm. Od strony południowej odprowadzone były prostopadłe na osi N-S od muru cztery murki o szerokości ok. 1 m przewiązane z murem głównym a więc tworzące z nim konstrukcyjną całość. Murki te tworzyły boksy o szerokości 180-190 cm. Jest to więc dolna, fundamentowa partia gotyckiej budowli położonej bezpośrednio przy murze. Jest to fasada zachodnia tej budowli.

W tym roku odsłonięto również mur pierwotnej budowli Domu Zakonnego. Są one zachowane tylko w swej dolnej, kamienniej partii. Występowały ok. 1 m od dzisiejszej powierzchni a jak to jasno można odczytać z profilu południowego, wyższe partie z cegły zostały rozrabowane najprawdopodobniej na potrzeby budowy kolegium jezuickiego w połowie XVIII w.

Dokonano też fotogrametrycznej inwentaryzacji fragmentu murów miejskich od strony wschodniej na wschód od Kolegium i fary gotyckiej. Jest to najbardziej zagrożony fragment muru. W 1987 r. dokonano na skutek przebudowy liceum ulokowanego w dawnym kolegium jezuickim, zniszczenia muru miejskiego na długości 30 m. Jest to w bezpośredniej bliskości inwentaryzowanej partii.

Dokonano też częściowej kwerendy źródeł pisanych do średniowiecznej historii miasta.

W przyszłym roku planujemy obok prac inwentaryzacyjnych i dokończenia kwerendy, zamierza się również

przeprowadzić badania między ścianą północną Dworu Zakonnego a murem miejskim oraz przystąpić do archeologicznej inwentaryzacji powierzchniowej chojnickiego zespołu osadniczego.

Materiały znajdują się w zbiorach Katedry Archeologii UŁ.

Badania będą kontynuowane.

Elbląg Stare Miasto patrz późne średniowiecze

Gdańsk St. 7 patrz późne średniowiecze

Głowno, woj. łódzkie,  
St. 1, AZP: 62-54/16

Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków  
w Łodzi Muzeum Miasta Zgierza

Pracami w terenie kierował mgr Paweł Świątkiewicz, uczestniczyli A. Duras, M. Wierzbowski, konsultował doc. dr hab. Leszek Kajzer. Finansował WKZ w Łodzi i Muzeum Miasta Zgierza. Trzeci sezon badań. Dwór „na kopcu” z 2 poł. XVII w., piec garncarski z XVII/XVIII w.

Założono i wyeksplorowano dwa wykopy. W obrębie pierwszego, położonego na kulminacji kopca odsłonięto podstawę poziomego, dwupaleniskowego pieca garncarskiego o wym. 4 x 1-1,8 m, zorientowanego z SE-NW. Zbudowany był z cegiel i kamieni spojonych zaprawą wapienno-piaskową, dno tworzyła wylewka tejże zaprawy. Posiadał najprawdopodobniej kopolastą komorę wypału odgradzoną od gardzieli parami filarków. Posadowiony był na calcowej glinie i obsypany izolacyjną warstwą piasku.

Z piecem sąsiadowała od wschodu kamienna ława fundamentowa (?) o szer. 1-1,5 m i dług. 3 m, której część uchwycono w 1988 r. Tkwiła ona częściowo w gliniasto-próchnicznym nawarstwieniu stanowiącym najpewniej poziom użytkowy. Pozyskano z niego m. in. 11 okuć żel. i ich fragmentu, 3 fr. szkła okiennego, 11 fr. polewanych i zdobionych motywem roślinnym kafli piecowych, 7 fr. naczyń szklanych oraz 63 fr. glinianych. Materiał ten pochodzi najprawdopodobniej z XVII-wiecznego, względnie bogato wyposażonego budynku (dworku), który został całkowicie zniszczony.

W drugim wykopie, założonym na zachodnim skraju plateau kopca, odsłonięto dalsze partie przyziemia budynku odkrytego częściowo w 1988 r. Były to ślady drewnianej ścianki o dług. 3 m, biegnącej równolegle i w odległości ok. 2 m na północ od ceglano-kamiennego muru obwodowego. W poziomie użytkowym związanym z funkcjonowaniem budynku znajdowały się liczne fragm. drewna (reszki moszczenia), 200 fr. naczyń analogicznych do ceramiki wypalanej w piecu i datowane grzesem z 1767 r. oraz zawieszka-medalik z wyobrażeniem Matki Boskiej z Dzieciątkiem.

Pierwotną formą kopca było naturalne wyniesienie o peryglacialnej genezie, wys. ok. 4 m. W poł. XVII w. wzniesiono na jego kulminacji dwór o nieokreślonej konstrukcji. Niewykluczone, że stanowił on własność Stanisława Głowickiego herbu Roch wzmiankowanego w źródłach w 1633, 1648 i 1661 r. W XVIII w. niopodał pozostałości (?) dworu postawiono piec garncarski, a na zachodnim skraju wzniesienia budynek mieszkalny o murowanych ścianach obwodowych i drewnianych działowych.

Dokumentacja i materiał ruchomy znajdują się w OBiDZ w Łodzi i w Muzeum Miasta Zgierza.

Badania nie będą kontynuowane w przyszłym roku kontynuowane.

Gniezno woj. poznańskie patrz wczesne średniowiecze

Idzików Górny, woj. wrocławskie,  
Dwór, St. 3, AZP: 98-26/1

Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu

Badania prowadził mgr Czesław Francke. Finansował Uniwersytet Wrocławski w ramach programu badawczego „Przeobrażenia społeczne i narodowe na Śląsku”. Drugi sezon badań. Dwór renesansowy (ok. 1566 r. — 1799 r.?).

W literaturze krajoznawczej utrwalił się pogląd, że ruiny znajdujące się w Idzikowie Górnym to relikty strażnicy, zameczku, a więc obiektu o charakterze obronnym.

Dane historyczne każą wiązać początki budowy na I poł. XIV w. W tym też czasie, aż po koniec XV w. jej właścicielami mieli być przedstawiciele rodziny von Podetyn. 23 lutego 1566 r. majątek należący do Wolfganga von Geisler spłonął. Kolejna informacja, dotycząca losów obiektu pochodzi z 1799 r. Stwierdzono w niej, że budowla uległa zniszczeniu, a jej część przeznaczono na cele mieszkalne. Do dalszej dewastacji doszło po II wojnie światowej, kiedy to pozyskany z niej kamień wykorzystano do utwardzenia okolicznych dróg.

W 1988 r. w momencie podjęcia badań widoczna była jedna ze ścian szczytowych z czytelnym podziałem na 2-3 kondygnacje oraz przylegające krótkie odcinki ścian bocznych. Resztę przykrywała dach.

W wyniku badań wykopaliskowych odkryto zarys prostokątnej budowli o wymiarach 1830 x 915 cm z podziałem na 3 pomieszczenia mające po 685 cm długości przy 370, 520 i 520 cm szerokości. Odkryte wejście zlokalizowane było na styku z jednym z narożników budowli. Miało ono stosunkowo małe wymiary: 110 x 100 cm przy zachowanej wysokości dochodzącej do 70 cm. W ścianie pomiędzy dwoma z pomieszczeń zachowała się dolna partia łączącego je przejścia. Ponadto odczyszczono część otworu okiennego oraz pozostałości podłogi przypominającej klepsko. Wspomniane szczegóły dotyczą kondygnacji najniższej.

Jak wspomniano, przed przystąpieniem do badań widoczna była jedna ze ścian szczytowych. Jej wysokość dochodziła do 725 cm. Jak stwierdzono dolna kondygnacja budowli miała 330 cm wysokości przy 685 cm szerokości, a górna 315 cm wysokości przy 695 cm szerokości. Nad nimi starczyły resztki muru trzeciej kondy-